

== GÉPÉSZETI SZEMLE. ==

GÉPKÉZELŐK LAPJA

„VULKÁN”

gépgyár-részvénytársaság

Budapest, V. Váci-ut 66. szám.

Bécs, Ottakring, Wattgasse 30—32.

☉ Készít: ☉

Gőzgépeket, kipróbált rendszer szerint.

Teljes malomberendezéseket

magas és sima őrlés számára és minden egyéb rendszerben és nagyságban, minden a malom működésére szükséges gépet és készüléket, továbbá elvállalja fennálló malmoknak czélszerű átalakítását.

Mindennemű precíz szerszámgepeket fém és kő megmunkálásra a legjobb kivitelben

Vizikerekeket

Közlőműveket (transmissziókat) modern és könnyű szerkezetben.

Nyersöntvényeket saját és idegen minták után, fogaskerekeket géppel formázva.

A tetemesen nagyobbított és az ujkor követelményeinek megfelelően berendezett művek képesek mindenkor a megrendeléseket a gyártmányok kitűnő minőségéhez képest jutányosan és leggyorsabban eszközölni.

== Kivánatra tervek és költségvetések készíttetnek. ==

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

**A LEGTÖKÉLETESEBB
TÖMITŐ LEMEZ**

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA,
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

TAURIL KÖZPONTI ELÁRUSÍTÁSI IRODA
BUDAPEST GYÁR-UTCZA 48 SZ.

Sürgőnyczim: Szivattyár Budapest.
Telefonszám: 72-08. v. 72-09.

== ALAPITTATOTT 1858. évben. ==

Gyártott fecskendők száma 17000.

Budapesti
Szivattyu és Gépgyár
Részvénytársaság
BUDAPEST, VI. Váci-ut 69.

Gyártási ágazatok:

Gőzgépek, légsűrítők, vacuumszivattyúk, keretfűrészek. Gőzkazánok, nyersolajtüzelések tartányok előmelegítők. Vashidak, fedélszerkezetek, szegcselt oszlopok. Vas- és fémöntvények. Vasuti fordítóköröngök. Mindennemű forgó- és futódaruk, kézi és villamos hajtásra. Rostélyvasak acélozott felülettel. Közlőművek.

Szivattyúk. Tűzfecskendők. Tűzoltósági eszközök.
Közegészségügyi szerek.

Arjegyzéket, valamint „Gyártási ágazatok”-ról proszpektust kívánatra.

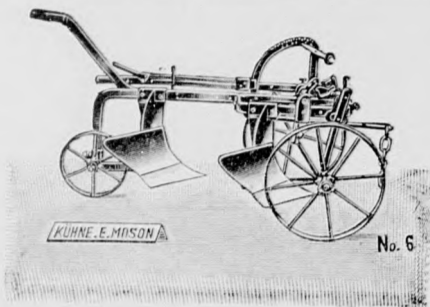
Kühne E.

mezőgazdasági gépgyára

Mosonban.

elsőrendű minőségben szállít

Egy- és többvasu ekéket
MOSONI DRILL sorvetőgépeket

Gabonatisztító rosták
SZELELŐ ROSTÁK

üszkös gabona tisztítására.

Főraktár:
Budapest, VI. Váci-körút 57/a.

Vas- és faállványu
konkolyozók. Burgó-
nyakiemelő gépek.

Fiókraktárak:
Debrecen és Temesvár.

Láng L.

GÉPGYÁRA

.... BUDAPESTEN

 Készít: _____

Gőzgépeket _____

_____ Szivattyukat

Fuvógépeket _____

_____ Compressorokat

Közlőműveket =

= Túlhevítőket

Előmelegítőket

Sürgöny-cím:
„Röckár Budapest“

Telefon-szám:
73 — 84 és 73 — 85.

RÖCK ISTVÁN

Gőzgép-, Gőzkazányár-, Vas-, és Ércöntöde

BUDAPEST, I., BUDAFOKI UT

Városi raktár: IX., Ráday-utca 24. sz.

KÉSZIT: _____

Gőzgépeket. Szívó gázgenerátorral kapcsolt gázmotorokat Langen és Wolff rendszere szerint; Lokomobilokat kihuzható forraló és fűtőcsöves kazánal; szab. Bánó-féle vizcsöves és más rendszerű gőzkazánokat: Röck-féle szab. füstmentes tüzeléseket; (világszabadalom) Szivattyugépeket Worthington és más rendszerek szerint. Vízmelepeket és csatornázásokat. Gőzmalomberendezéseket. Téglagyári, olajmalmi-, olajgyártási és kékfestőgyári berendezéseket. Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint. Hidraulikus sajtókat különböző célokra. Borsajtókat és szőlőzúzókat stb. _____

„NICHOLSON“ Gépgyár Részvénytársaság

Budapest VI., Váci-ut 17.

Ajánlja: Gazdasági gépeket, egymint gőzmozgonyokat és cséplőgépeket, szalmakazalozókat „Simplex“ és „Nemzeti“ sorvetőgépeket, Sackrendszerű egytemes ekéket, rostokat, takarmányvágó gépeket stb. Gőzgépeket fekvő és álló elrendezésben, minden nagyságban tolattyus és szelepes vezényművel. _____

Gőzkazánokat minden rendszer szerint és mint különlegességet: biztonsági vizcsöves kazánokat Simonis és Lanz szabadalma szerint. _____

Jéggyárakat és hűtőtelepeket az elterjedt LINDE rendszer szerint.

Teljes gépberendezéseket gőzmalomok, fűrésztelepek, téglagyárak és egyéb ipartelepek számára. _____

Vasszerkezeteket, egymint vashidakat tetőszerkezeteket stb. _____

Árjegyzékek és költségvetésekkel kívánatra szolgálunk.

== GÉPÉSZETI SZEMLE. ==

GÉPKEZELŐK LAPJA

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 3 korona. Fél évre 4 korona.
Megjelenik havonként kétszer

Felelős szerkesztő:
GHYLÁNYI JÓZSEF gépész mérnök.
Főmunkatárs:
VÉCSEI EDE kir. iparfelügyelő.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST,
VIII., Conti-utca 38. sz.

Az új ipartörvény második része.

Az ipartörvényjavaslatnak második befejező része, mely a munkabeszüntetések és kizárásokat, valamint a békéltetési és bíraskodási eljárási határozmányokat állapítja meg, elkészült. E nagykonceptióju javaslat Szterényi József államtitkár műve és így most már a kész ipartörvénytervezet várja a nagyközönségnek kritikáját. Egészen természetes, hogy ez eminens fontosságu és legszélesebb szociális köröket mélyen érintő javaslat fölött a tételes rendelkezéseknek pusztán visszaadása után még nem térhetünk napirendre és így alkalmunk lesz e nagy horderejü kérdésre még visszatérni és az előttünk levő javaslatot minden oldaláról tárgyilagosan és szakszerűen megvilágítani. A javaslat szerzőjének csak egyéni javaslata, melylyel szemben Kossuth Ferenc kereskedelemügyi minister még szintén nem foglalt állást, nehogy bármilyen irányban befolyásolja a bírálat szabadságát. A törvényjavaslat végleges szövege csak az érdekeltek hozzászólása után fog megállapíttatni, mire nézve illetékes helyen szükségesnek tartják hangsúlyozni, hogy sem a minister, sem a javaslat szerzője, az államtitkár, a javaslat egyetlen rendelkezésével szemben sem zárkózik el a kritika és az érdekeltség indokolt javaslatai elől. A törvényjavaslat nagy terjedelménél fogva az abban szabályozott számos nagyfontosságu kérdés elvi bírálatának megkönnyítése céljából két részben adatván ki, abban bizonyos technikai hiányok kétségkívül feltalálhatók, ezek azonban a javaslat végleges szövegének kidolgozásánál természetesen meg fognak szünni.

Az új ipartörvény második és befejező részének tervezete, mely az 541. §-tól a 816 §-ig terjed felöleli

a munkabeszüntetések és kizárásokról,
a békéltető és választott birói eljárásról,
a döntő bíraskodásról,
az ipari szervezetről,
a büntető határozatokról,
a hatóságokról s az eljárásról
s a vegyes határozatokról
szóló fejezeteket.

A sztrájkügy kérdései.

A törvényjavaslat második és befejező részének első (XXIX) fejezete, a munkabeszüntetések és munkás kizárások (sztrájkügy) kérdéseivel foglalkozik. Alapelve, melyet a javaslat általában érvényesít, az, hogy gazdasági tényezők szervezkedése a mai bonyolult gazdasági és társadalmi életviszonyoknak természetes folyománya, melyet addig, amíg az a közérdeket nem sérti és a jogrend határai között marad, akadályozni, vagy joghátrányokkal sújtani nem lehet. Ezért a törvényjavaslat a munkabeszüntetések és munkáskizárások létesítésére, terjesztésére, vagy foganatosítására irányuló megállapodásokat és egyezményeket, ha azok törvénybe, illetve a törvényes szabályokba, vagy a jó erkölcsökbe nem ütköznek, magánjogilag joghatályosnak ismeri el. Ezzel szemben tiltja a munkabeszüntetések és munkáskizárásokat az olyan üzemekben, ahol a munka abbahagyása lényeges közérdekeket sért; ezek az üzemek a közvilágítási és vízvezetési, folyam- és tengerhajózási, ugyszintén átkelési (komp) üzemek, a közkórházak és a hivatásos tűzoltói szolgálat, vagyis a lehető legszűkebb keret, mely kizárólag a közérdek szempontjából indul ki. A géperejü közforgalmu vasuti üzemek ebben a tekintetben a törvényjavaslat szerint továbbra is az 1907. évi XLIX. törvénycikk hatálya alatt maradnak.

Ugyancsak tilosak a törvényjavaslat szerint azok a munkabeszüntetések és kizárások, amelyeknek a célja a munkaadókat illetve az alkalmazottakat a fennálló törvényes rendelkezésekbe ütköző feltételek megállapítására vagy elfogadására kötelezni, vagy a munkaadóknak, illetve az alkalmazottaknak törvényileg biztosított egyesülési szabadságát korlátozni, a munkaadókat, illetve az alkalmazottakat oly kötelezettségek megállapítására kényszeríteni, mely kötelezettségek teljesítésére a munkaadó, vagy alkalmazott tör-

vény alapján hatósági uton rászorítható; a munkaadót az alkalmazott és az alkalmazottat a munkaadó megválasztásának jogában és a munkaszabadságban akadályozni vagy korlátozni; a munkát a szerződés megszegésével, illetve a felmondási idő betartása nélkül az állami posta- és távirda üzemeknél alkalmazottakkal s általában oly alkalmazottakkal abbahagyatni, illetve oly alkalmazottakat kizárni, akiknek munkaviszonya szerződés szerint nyolc napnál nem hosszabb felmondási idővel és egyszerre megszüntethető, vagy nyolc napnál nem hosszabb idő alatt felmondás nélkül is megszűnik.

Tilos a törvényjavaslat szerint minden olyan megállapodás és egyezmény is, mely szerint a megállapodásban résztvevő munkaadó bizonyos egyéneket egyáltalán nem vagy bizonyos ideig nem alkalmaz, illetve mely szerint a megállapodásban résztvevő alkalmazottakat valakinek ipari munkát nem szolgáltatnak, kivéve, ha az ilyen megállapodás, vagy egyezmény csak a munkabeszüntetés, vagy kizárás tartamára szorítkozik.

A munkabeszüntetésnek, vagy kizárásnak a szerződés megszegésével való fogantatását abban az esetben szintén tiltja a törvényjavaslat, ha az a szerződő félnek a másik szerződőfél kezelésére, megmunkálására, gondozására, vagy felelősségére bízott ingó, vagy ingatlan vagyont, megsemmisülésnek, vagy lényeges megrongálásnak vagy a szerződészegésre való tekintet nélkül bárkinek életét vagy testi épségét veszélynek teszi ki.

Végül a munkabeszüntetésekben való részvételből teljesen kizárja a törvényjavaslat az iparos- (kereskedő) tanulókat s ezzel szemben egyszersmind kivonja őket a többi alkalmazottat érő kizárás hatálya alól.

A törvényjavaslat a tilos megállapodások és egyezmények létesítésére, terjesztésére és fogantatására való felhívást, az azokban való részvételt és az azokhoz való csatlakozást is eltiltja.

Ugyancsak tiltja a törvényjavaslat minden oly eszköznek vagy eljárásnak alkalmazását, mely a munkafeltételek megállapításával kapcsolatosan a munkaadókat vagy az alkalmazottakat szabad akaratuk törvényszerű érvényesítésében korlátozni alkalmas vagy a felek bármelyikére kényszerített jelentene.

Az e tilalmak ellen vétők az ezért a törvényjavaslat alapján kiszabandó büntetésen felül az okozott kárt megtéríteni tartoznak.

A törvényjavaslat első fejezetének ismeretett rendelkezései ki akarják küszöbölni a munkaadók és munkások gazdasági viszonyából azokat a hatalmi eszközöket, amelyek az egyéni jog felett álló köz- és gazdasági érdekek, valamint a jogrend szempontjából meg nem engedhetők. Egyéb vonatkozásaiban a törvényjavaslat a munkabeszüntetések és a munkáskizárásokat és az ezek létesítésénél használt törvényes eszközöket, a törvényes magánjogi következmények fentartása mellett szabadon hagyja és általában azt az elvet

vallja, hogy a munkaadók és munkások tulajdonképeni gazdasági harcai csak a közvetlenül érdekeltekre korlátoztassanak, azok szabadsága egyáltalán ne érintessék.

Békéltető és választott birói eljárás.

A törvényjavaslat következő XXX-ik fejezete a törvényileg nem tiltott munkabeszüntetések és munkáskizárások eseteire nézve a békéltető és választott birói eljárást szabályozza.

E fejezetnek az alapelve az, hogy törvényileg el nem tiltható munkabeszüntetések és munkáskizárások káros hatásaival szemben az állam gazdasági érdekeit, de az érdekelt feleket is, gyors és hathatós békéltetési eljárással kell védeni. Ezért a törvényjavaslat XXX. fejezete a munkaadókat és munkásokat a munkabeszüntetés vagy munkáskizárás kimondása, illetve fogantatása előtt vagy az annak fogantatásából számított legkésőbb 48 óra alatt, kölcsönös tárgyalások útján és ha ezek sikerre nem vezetnek, a békéltető bíróság előtt a békés megegyezés megkísérlésére kötelezi. A munkaadóra kötelező a békéltető eljárás, ha bizonyos szakmában legalább husz alkalmazottat foglalkoztat és ezeknek legalább fele kéri azt. Ha valamely helységben az oly munkaadóknál foglalkoztatott azonos szakmabeli alkalmazottaknak fele kéri a békéltető eljárást, kik külön-külön husznál nagyobb számú alkalmazottakat nem tartanak, a békéltető eljárás az azt kérő alkalmazottakat foglalkoztató valamennyi munkaadóra kötelező.

Azokat a munkaadókat és alkalmazottakat, kik a békéltetési eljárást nem hajlandók igénybe venni, a törvényjavaslatot több joghátránnyal sújtja, nevezetesen kimondja, hogy teljesítési mulasztások vagy késedelmük mentéseül a munkabeszüntetésre vagy kizárásra nem hivatkozhatnak; a másik fél szerződészegésére alapítható követelésüket sem kereset, sem kifogás útján nem érvényesnyesíthetik; a munkaközvetítő intézet működését az alkalmazottakat elhelyezéseig, illetve a munkaadó üzemében beállott hiány pótlásáig igénybe nem vehetik, végül a törvény szerint alakított egyesületektől a munkabeszüntetés vagy munkáskizárás tartama alatt segélyt nem nyerhetnek.

A felek írásba foglalt és általuk, illetőleg képviselőik által aláírt szerződés útján megállapodhatnak, hogy amennyiben a békéltető eljárás nem vezetne megegyezésre, a vitás ügy választott birói döntéssel intéztessék el.

A békéltető hatóság, amennyiben a felek más személyben nem állapodtak meg, az iparbíróság elnöke, aki rendes biró. E mellé a munkaadók és alkalmazottak egyenlő számú ülnököket választanak.

Az iparbíró, mint elnök, csak szavazat-egyenlőség esetén dönt, de nem köteles dönteni, hanem megállapíthatja, hogy ítélet hozható nem volt. Az ítélet a felekre nem kötelező, de ha ezt el nem fogadják, az ítéletet a biró a felek észrevételeivel közlést teszi.

A döntőbirói eljárás.

A XXXI. fejezet a döntő biráskodást szabályozza s annak igénybevételét a géperejű közúti vasúti vállalatokban, továbbá azokban az üzemekben, amelyekben a XXIX. fejezet szerint a munkát összebeszélés alapján beszüntetni, vagy a munkásokat kizárni tilos, a munaadó és az alkalmazottak vagy azok egy része közt támadt vitás ügyben a felekre nézve, a mennyiben egymás közt megegyezni nem tudnak, kötelezővé teszi.

A döntő birói eljárás kötelező a felekre, ha a vitás kívánságot, vagy ajánlatot az említett vállalatok valamelyikében foglalkoztatott összes alkalmazottnak legalább fele, vagy illető vállalat bizonyos üzletágához, vagy szakmájához tartozó alkalmazottnak legalább egyharmadrésze terjesztette elő.

A döntő bíróságok a kir. ítélőtáblák székhelyén, a kir. ítélőtábla területére kiterjedő hatáskörrel szervezetnek. A döntő bíróság minden esetben hét tagu tanácsban ítél. A döntő bíróság elnökét és ennek helyettesét az illetékes kir. ítélőtábla elnöke és tanácselnöke közül egy tagját és ennek helyettesét az illetékes kir. ítélőtábla birái közül az igazságügyminister nevezi ki. A döntő birói tanácsnak második tagja az ítélő tábla székhelyén működő iparbiróság elnöke, illetőleg helyettese; annak további két tagját az érdekelt munkaadó, vagy munkaadók, két tagját pedig az érdekelt alkalmazottak választják. A tanács tagjaivá csak oly személyek választhatók meg, akik az eldöntendő vitás ügyben mint munkaadók, vagy alkalmazottak közvetlenül érdekelve nincsenek. A döntő birói tanács eljárásának módját saját belátása szerint határozza meg. A tényállás megállapítása után a felek között egyezség létrehozását kell megkísérteni. Ha az egyezség nem sikerül, a bíróság köteles az ügyben felmerült valamennyi vitás kérdésre kiterjedő ítéletet hozni, mely ítélet a felekre azok hozzájárulása nélkül is kötelező.

A kötelező testületi szervezés.

A XXXII. fejezet az ipari szervezetek közül a kötelező testületi szervezettel foglalkozik. E testületek a törvényjavaslat szerint háromfélék, ugymint ipartestületek, kereskedelmi testületek és vegyes testületek. A törvény rendelkezései alá eső iparosoknak, kereskedőknek e testületek kötelékébe kell tartozniok.

Ipartestületet és kereskedelmi testületet minden törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu város, ugyszintén minden járás területén kell alakítani. Ha valamely rendezett tanácsu város, vagy járás területén az iparosok, vagy kereskedők létszámának elégtelensége miatt nem lehetne életképes ipartestületet, vagy kereskedelmi testületet alakítani, a kereskedelemügyi minster elrendelheti, hogy a rendezett tanácsu városra és járásra vagy két vagy több egy vármegyei törvényhatóság területén levő já-

rás területére közös ipartestületet, vagy kereskedelmi testületet, vagy az iparosok és kereskedők számára vegyes ipari és kereskedelmi testület alakíttassék.

Ipartestület, kereskedelmi testület, illetve vegyes ipartestület létesítése céljából egy-egy község iparosai és kereskedői, vagy ugyanazon vármegyei törvényhatóság területén levő többi szomszédos község iparosai és kereskedői is egyesülhetnek, feltéve, hogy az ipartestület és kereskedelmi testület létesítéséhez száznál többen, vegyes testület létesítéséhez pedig legalább százötvenen vannak, az érdekelteknek kétharmada a testület létesítését kívánja, az így alakítani kívánt testület a járási testület fennállását nem veszélyezteti s tagjainak hozzájárulási képessége a testület eredményes működését biztosítja.

Budapest fő- és székváros területén minden ipar-, illetve kereskedelmi ág részére, melyhez legalább száz önálló iparos, illetve kereskedő tartozik, külön ipartestületet, illetve kereskedelmi testületet kell szervezni, azonban a rokon ipar-, illetve kereskedelmi ágak számára közös ipartestületek, illetve kereskedelmi testületek is alakíthatók.

A testület politikai pártot, politikai, felekezeti, vagy közművelődési egyesületet nem alakíthat, ilyenekbe tagul be nem léphet, ilyeneket anyagilag nem támogathat, iparral, kereskedéssel, vagy az üzleti vállalkozás bármiféle nemével sem saját számlájára, sem bizományban nem foglalkozhatik. Tagjait polgári és politikai jogaik gyakorlásában nem korlátozhatja és nem befolyásolhatja, azokat valamely vállalkozásban való részvételre, bizonyos áruk fogyasztására, vagy bizonyos sajtótermékek beszerzésére nem kötelezheti, áruik és szolgáltatásaik árának megállapításában, vevőik, megrendelőik és bevásárlási forrásaik megválasztásában nem korlátozhatja.

A testületek feladata a törvény által rájuk nézve kötelezően előírt közigazgatási teendők ellátása mellett tagjai közszellemének, szakbelitisztségének, szakképzettségének, munkabuzgalmának, továbbá általános gazdasági érdekeinek fejlesztése; szövetkezetek létesítésének kezdeményezése s előmozdítása; a törvény korlátain belül az ipari tan- és munkaviszony rendezésének, valamint az ipari oktatásnak előmozdítása; az iparosok nyugdíjbiztosítási ügyének szervezése.

A testület tagjai tagsági díjat tartoznak fizetni, felvételi díj fizetésére azonban az önként belépőket kivéve, nem kötelezhetők. A tagsági díj kulcsa az alapszabályokban az egyes telepeket és üzleteket terhelő egyenes állami adók összegének meghatározott százalékában, vagy az alkalmazottak számarányában állapítandó meg.

Az ipartörvény befejező második részének tervezetében egyik legfontosabb rész az, amely az iparosok, kereskedők és alkalmazottak tömörülésének jogát szabályozza és

megveti a jövő törvényes érdekképviselők alapjait.

A hozzátartozó fejezetek címei:

Ipari és kereskedelmi testületek. — Ipari nyilvántartások. — Ipari és kereskedelmi egyesületek. — Munkásügyi választmányok. — Munkáskamarák. — Ipari szövetkezetek. Az ezekbe foglalt rendelkezéseket kivonatossan a következőkben ismertetjük:

Ipari és kereskedelmi testületek.

Akik az e törvény hatálya alá eső valamely foglalkozást önállóan üznek, az e fejezet értelmében szervezendő testületek kötelekébe tartoznak.

E testületek háromfélék, ugymint: ipartestületek, kereskedelmi testületek és vegyes testületek.

Ipartestületet és kereskedelmi testületet minden törvényhozási joggal felruházott és rendezett tanácsú város, ugyszintén minden járás területén kell alakítani.

Itt említett ipartestületek, kereskedelmi és vegyes testületek megalakítása iránt törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, rendezett tanácsú városokban a városi tanács, a vármegyei járásokban a járás főszolgabírája hivatalból intézkedik.

Budapest fő- és székváros területén minden ipar-, illetve kereskedelmi ág részére, melyhez legalább száz önálló iparos, illetve kereskedő tartozik, külön ipartestület, illetve kereskedelmi testületet kell szervezni, azonban a rokonipar-, illetve kereskedelmi ág számára, ha az illető rokonipar, illetve kereskedelmi ágakhoz tartozó iparosok, illetve kereskedők kétharmada külön-külön kívánja, közös ipartestületek is alakíthatók.

Az egyik vagy másik testületbe való tartozás minden iparos vagy kereskedőre nézve kötelező. A testület tagjai tagsági díjat tartoznak fizetni, feivételi díj fizetésére azonban, az önként belépőket kivéve, nem kötelezhetők. A tagsági díj kulcsa az alapszabályokban olyképen állapítandó meg, hogy az a testület tagjait teherviselési képességük arányában érje.

Ipari és kereskedelmi egyesületek

— Szakszervezetek. —

Az e törvény rendelkezései alá tartozó iparosoknak (kereskedőknek) és ipari (kereskedelmi) alkalmazottaknak a tagok gazdasági érdekeit szolgáló állandó egyesülési, úgy az azok alakításánál, mint a működésüknél követendő szabályok szempontjából, az e törvényben foglalt rendelkezések hatálya alatt állanak.

Az e fejezetben foglalt rendelkezések életbeléptével az első bekezdésben említett egyesületekre vonatkozólag addig érvényben állott jogszabályuk hatályukat veszítik.

Az e törvény rendelkezései alá tartozó önálló iparosok és kereskedők, ugyszintén ipari és kereskedelmi alkalmazottak, a nemre való tekintet nélkül, gazdasági érdekeik előmozdítása céljából az e törvényben meg-

határozott módon és feltételek alatt szabadon egyesülhetnek.

Nem illeti meg az egyesülési jog azokat az alkalmazottakat, akik tizenhatodik életévüket még be nem töltötték.

Az olyan egyesületek, amelyek nem e törvény rendelkezései szerint alakultak, tagjaik gazdasági érdekeinek bármilyen irányban való védelmével vagy előmozdításával nem foglalkozhatnak.

Az egyesület tagjaitól olyan díjat, fizetést vagy hozzájárulást, melyről a törvény, az alapszabályok vagy szabályzatok nem intézkednek, nem szedhet.

Az egyesületek törvényszerű hatáskörükben és törvényszerű módon hozott határozataik betartásának, illetve az elvállalt kötelezettségek biztosítása céljából tagjaikkal szemben kötbért köthetnek ki, melynek legmagasabb összege ötezer koronát meg nem haladhat. A kikötött kötbér követelése kártérítés követelésének jogát kizárja. Az egyesületnek tagjaival szemben fennálló minden követelése, ideértve a kiszabható pénzbírságot is, rendes birói uton érvényesítendő.

Az egyesületek tagjaikra nézve azok munkaviszonyát illetőleg és a munkaviszony általános feltételei tekintetében csak közgyűlési határozattal és csak úgy köthetnek szerződéseket, illetőleg alkothatnak kötelező szabályokat, ha a közgyűlésen a közgyűlés tagjainak legalább fele jelen van és a jelenlevő tagoknak legalább kétharmada a kötendő szerződéshez, illetve az alkotandó szabályokhoz hozzájárul.

A tagok munkaviszonyára vonatkozólag alkotott szabályokban, ugyszintén a munkaviszony általános feltételei iránt kötött szerződésekben megállapítandók a szerződés vagy a szabályok be nem tartásának következményei.

A munkaadó és munkásegysületek által a munkaviszony általános feltételei iránt kötött szerződést a felek, különbeni érvénytelenség terhe mellett írásba foglalni, szabályszerű aláírással ellátni és annak egy-egy eredeti példányát vagy hiteles másolatát az aláírástól számított nyolc nap alatt a megkötés helyére nézve illetékes ipari, illetve kereskedelmi bíróságnál, továbbá a szerződő felekre, illetőleg az azokhoz tartozó szerződőtársakra nézve illetékes iparfelügyelőségeknél letenni tartoznak.

A szerződő egyesületek a szerződést csak közgyűlési határozattal és csak, úgy mondhatják fel, ha a közgyűlésen a közgyűlés tagjainak legalább fele jelen van és a jelenlevő tagoknak több mint fele titkos szavazás útján a felmondást elhatározza.

Az egyesület az általa kötött szerződésből kifolyólag tagjai ellen támasztott pénzbeli követelésért egyetemlegesen szavatol.

A felek a szerződésben megállapodhatnak az iránt, hogy a szerződésből kifolyólag közöttük, illetőleg egyes szerződőtársaik közt felmerülő jogviták elintézését az e törvényben

szervezett ipari, illetve kereskedelmi bíróságok helyett a polgári perrendtartás értelmében alakított és annak szabályai szerint eljáró választott bíróságra bizzák.

A kereskedelemügyi miniszter a munkaadó és munkásegységek által egymás között a munka általános feltételeinek szabályozása iránt kötött szerződéseknél azok részéről való megszegését, akikre e szerződéseknél kötelező hatályuk van, az illető szerződő egyesületek kívánságára rendeleti uton kihágásnak minősítheti és ezek megtartására megfelelő pénzbüntetéseket állapíthat meg.

Mindazok az egyesületek, amelyek a fenti legelső pontban említett céllal az 1884. évi XVII. t.-c. V. fejezete vagy az általános egyesületi jogszabályok alapján e törvénynek életbelépte előtt létesültek és e törvény életbelépte után tovább is fennmaradni kívánnak, kötelesek alapszabályaikat az e törvényben foglalt rendelkezéseknek megfelelőleg módosítani és a módosított alapszabályokat legkésőbb e törvény életbeléptétől számított három hónap alatt a jóváhagyás végett való felterjesztés céljából a felügyeletre elsőfokon illetékes hatóságnak bemutatni.

Az az egyesület, mely alapszabályait az említett határidő alatt nem módosítja, feloszlottnak tekintendő.

Munkáskamarák.

Minden, az 1868. évi VI. t.-c. értelmében alakított kereskedelmi és iparkamara székhelyén és a kereskedelmi és iparkamara területével azonos területi kiterjedéssel, az ipari munkásviszonyok fejlesztése és támogatása céljából munkáskamara szervezendő.

Minden munkáskamarának feladata és kötelessége, hogy kerületében az ipari és kereskedelmi munkásviszonyokat figyelemmel kísérvé, ezekre vonatkozólag a kereskedelemügyi miniszternek és a hatóságoknak véleményyt nyilvánítson és javaslatokat tegyen; a munkásügy állásáról statisztikai adatokat gyűjtsön és azokat a kereskedelemügyi miniszternek bemutassa.

A munkáskamarák két osztályból állanak: az ipari és kereskedelmi alkalmazottak osztályából.

A bel- és kültagok választásánál cselekvő választói joga van minden alkalmazottnak, aki magyar honos, huszadik életévét betöltötte, az illető területen, melyről a tagokat választani kell, mint segédmunkás legalább egy év óta alkalmazásban van, kamarai illetéket fizet és hivatalvesztésre vagy politikai jogainak gyakorlásától való felfüggesztésre ítéelve nincs.

Az e fejezetben szabályozott munkáskamarák által a kezelési teendők ellátására alkalmazott személyzet díjazása, ugyancsak az igazgatással járó dologi kiadások a kereskedelemügyi tárcát, Horvát-Szlavonországokban az országos kormányt terhelik és azok évi költségében irányozandók elő. Egyéb kiadásait e kamarák az alkalmazottak által

fizetendő illetékekből fedezik. Ez illetékek nagyságát az alkalmazottak által fizetett állami egyenes adók meghatározott százalékában az ügyviteli szabályok állapítják meg.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi miniszter, hogy a munkáskamarák feladataira, hatáskörére, szervezetére, megalakításának módjára, eljárására és a munkáskamarák működéséről szerkesztendő évi statisztikai kimutatások adatainak beszolgáltatására vonatkozó közelebbi rendelkezéseket rendeleti uton állapítsa meg.

A munkáskamarák közvetlenül a kereskedelemügyi miniszter felügyelete alatt állanak.

Ipari szövetkezetek.

A kereskedelemügyi miniszter a kisiparosok nyersanyagbeszerző, termelő, raktár és árusítási, valamint minden más, a kisipart előmozdítani alkalmas szövetkezteinek alakítását miniszteri biztosok útján mozditja elő. E teendőkkel az iparfelügyelőségek és az iparoktatási személyzet is megbízható.

A szövetkezeti miniszteri biztosok feladata a szövetkezetek alakítására alkalmas feltételeket és módokat kipróbálni; a kisiparosokat testületük útján vagy közvetlenül a helyes irányu szövetkezeti mozgalom felől tájékoztatni és kioktatni, a szövetkezetek alakításánál, amennyiben azok a kisipar érdekeit alkalmasak előmozdítani, közreműködni és általában mindazt teljesíteni, ami a kisiparosok helyes irányu szövetkezésének előmozdítására alkalmas, végül a közreműködésükkel létesült szövetkezetekről statisztikai adatokat gyűjteni és azokat évenként a kereskedelemügyi miniszternek bemutatni.

A kereskedelemügyi miniszter az első pontban említett kisipari szövetkezeteket, az iparfejlesztési célokra rendelkezésére álló költségvetési fedezet terhére kamattól nélkül való kölcsönben és államsegélyben részesítheti.

Ipari és kereskedelmi bíróságok.

Igen fontos újítást tartalmaz az ipari és kereskedelmi bíróságokat rendszeresítő XXXVIII. fejezet. E bíróságok hatáskörébe tartoznak a vitás perkérdés tárgyának értékére való tekintet nélkül azok a magánjogi vitás kérdések, melyek a munkaadók és azok alkalmazottai közt a munka, vagy tanviszony megkezdésére, folytatására, vagy megszűnéséből keletkező kártérítési, vagy más követelésekre vonatkozólag keletkeznek, még ha a munkaviszonyból folyó jogok és kötelezettségek átruházás, engedményezés, jogutódlás, egyetemleges felelősség útján és más hasonló módon munkaviszonyban nem álló harmadik személyeket illetnek is meg, vagy terhelnek, amennyiben azok törvény szerint megállapított különleges (csőd-, váltó-, büntető- tsb.) eljárás alá nem tartoznak; továbbá azok a vitás kérdések, melyek csoportszerződésekből, illetve közös munkavállalásból kifolyólag maguk az alkalmazottak közt; végül azok a vitás kérdések, melyek a munkaadó és az

alkalmazott közt az 1907; XIX. tcikk 156. szakasza alapján a betegsegélyezési járulékok és a tagsági igazolványi díjak tekintetében keletkeznek. Minden kir. törvényszék területén felállítandók, ezenkívül azonban járás-birosági székhelyeken is felállíthatók az ipari (kereskedelmi) bíróságok. Az iparbirósági elnököket és helyettes elnököket az ipar-biroság székhelyén működő ítélőbirák sorából igazságügyminiszter három évről három évre rendeli ki, megjegyezvén, hogy ha valamely ipari bíróság székhelyén munkásbiztosítási választott bíróság is működik (1907: XIX. tcikk 158. szakasza), mindkét bíróság elnöke és helyettes elnökei gyanánt ugyanazokat az ítélőbirákat kell kirendelni. Az elnököket a munkaügyi választmányok tagjainak választására megállapított módon a bíróság illetékességének területén működő ipar és kereskedelmi testületek továbbá az ezek tagjainál foglalkoztatott alkalmazottak választják.

A bíróság ötös tanácsban ítél, a négy ülő közül a szakmaszerűség lehető érvényesítésével kettő munkaadó, kettő alkalmazott. Oly vitás ügyekben, a per tárgyának értéke száz koronáról nem több, a bíróság felelbezés kizárásával határoz, más ügyekben a felelbevitel megengedhetőségére és módjára nézve a polgári perendtartás szabályai irányadók.

A büntető határozatokat a XXXIX. fejezet tartalmazza, míg a XL. fejezet a hatóságok és hatósági eljárás iránt rendelkezik. Ez utóbbi fejezet szerint azokat az iparhatósági teendőket, melyek a közérdeket érintik, első fokon továbbra is a rendes közigazgatási hatóságok, a munkásvédelmi teendőket a kerületi iparfelügyelőségek látják el, míg azok a teendők, melyek az iparosok és kereskedők önkormányzatából folynak, az ipar, illetve kereskedelmi testületek hatáskörébe tartoznak. Ugyane hatóságok látják el első fokon a hatáskörükbe tartozó teendőkkel kapcsolatos kihágási bíraskodást. Az első fokú közigazgatási hatóságok és az ipari, illetve kereskedelmi testületek hatáskörébe tartozó ügyekben másodfokú hatóság az alispán, illetőleg törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi tanács, a kerületi iparfelügyelőkhöz tartozó ügyekben az illetékes ipari főfelügyelőség. Harmadfokon végül általában a kereskedelemügyi miniszter, illetőleg kihágási ügyekben a kereskedelemügyi minisztériumban szervezett kihágási tanács jár el, mely öt tag jelenléte mellett, akik közül egynek az illető szakmából való munkaadónak és egynek alkalmazottnak kell lennie, ülésben hozza ítéleteit.

*

A büntetőhatározatok közül kiemeljük a következőket, amelyek a kizárásokra és sztrájkokra vonatkoznak:

798. §.

Kihágást követ el s amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik két hónapig terjedhető elzárással és hatszáz

koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

6. aki a végből, hogy valaki a munkafeltételek befolyásolására irányuló valamely megállapodást elfogadjon vagy annak teljesítését elutasítsa vagy az ily megállapodáshoz vagy egyesüléshez csatlakozzék vagy ne csatlakozzék, amellet megmaradjon vagy attól elálljon vagy a munkaadóknak vagy alkalmazottnak törvény által kötelezően elő nem irt egyesületébe be vagy be ne lépjen, abban benmaradjon, onnan kilépjen vagy abban bizonyos magatartást kövessen, az illető személyt csalárdul megtéveszti vagy ellene vagy hozzátartozója ellen erőszakot alkalmaz, őt vagy hozzátartozóját tetteleg bántalmazza vagy kárral vagy hátránnyal jogtalanul sújtja vagy szóval vagy irat, nyomtatvány vagy képes ábrázolat útján nyilvánosan megbélyegzi vagy ezek valamelyikének vagy büntettnék vagy vétségnek elkövetésével fenyegeti;

az e pontban említett cselekmények miatt kihágási eljárásnak csak a sértett fél indítványára és csak akkor van helye, ha a cselekmény elkövetése után harminc nap alatt följelentetett;

7. aki a gyárak, műhelyek, vagy oly helyiségek előtt, hol a munkaadó, munkavezető vagy az alkalmazottak tartózkodnak, laknak vagy dolgoznak, oly csoportosulásban vesz részt, melynek célja a munka megkezdésének vagy folytatásának megakadályozása;

799. §.

Aki oly üzemben, melyben az egyáltalán tilos (544. szakasz), a munkaadó és az alkalmazottak közt felmerült vitás ügyből kifolyólag egy vagy több alkalmazottat elbocsát vagy a munkát a munkaviszony feltételeinek befolyásolása céljából megállapodás vagy egyesülés alapján beszünteti, amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

Ha az alábbi bekezdésben megjelölt kizárás vagy munkabeszüntetés folytán az üzem lényegesen fennakad, úgy a tettes, mint a felbújtó, amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik két évig terjedhető fogházzal büntetendő.

*

Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter a törvényjavaslat itt ismertetett második és befejező részét mindazoknak a hatóságoknak és érdekképviseleti szerveknek megküldötte tanulmányozás és hozzászólás végett, amelyek a törvényjavaslat első részét annak idején megkapták, ezenkívül az egész törvényjavaslatot könyvpiacra is bocsátja és egyuttal arról is gondoskodott, hogy a törvényjavaslat német nyelvre fordítva, nemzetközi kritika tárgya is lehessen.

A kereskedelemügyi miniszter e törvényjavaslat értekezleti tárgyalását az érdekeltség illetékes tényezőivel folyó évi október havának

első hetében szándékozik megkezdeni és azt folytatólag megtartani, úgy hogy a javaslatot még a tél folyamán a képviselőháznak benyújthassa, minthogy nagy súlyt fektet arra, hogy a hazai iparosság az általa annyira sürgetett új ipartörvényben minél előbb hozzájuthasson.

A vasanyag felismerése a szikrája alapján.

Irtó: Berman Miksa.

(Folytatás.)

Mielőtt a szikraképek magyarázatára áttérnék, a téves megállapításoktól megóvó elővigyázati feltételeket és tudnivalókat sorolom fel.

1. A próbához jó minőségű, lehetőleg durva szemcsés csiszolókorongot használjunk 30—35 m. kerületi sebességgel.

2. Összehasonlító kísérleteknél, midőn két vasanyag azonosságát kívánjuk megállapítani, a csiszolás egyenlő nyomással és ha a csiszolókorong sík felszínét használjuk, egyazon körben, a sík egyazon pontján történjék, hogy a sebesség is azonos legyen.

3. Minden kísérlet után, minden darab csiszolása után, a korong működött felszínét le kell tisztítani, hogy az esetleg hozzátapadt fémszemcsék a következő próbánál hamis következtetésre ne szolgáltassanak okot.

4. Kétes esetben ismert anyaggal való összehasonlítás biztosan célhoz vezet. Egyéb gyakorlati próbák, mint: edzés, avval marataás, hegités, bizonyító módszerek gyanánt használhatók.

5. Egyazon csiszolókorong, egyazon viszonyok között nagyobb részecskéket, ragadki a szívós puha vasanyag felszínéből mint a merev és kemény anyagból. A szikraképben ez a szikranyaláb sugarainak sűrűségében és a sugarak hosszúságában, valamint a végződések kiterjedésében, méretében jelentkezik.

6. Különböző minőségű csiszolókorongok befolyásolják a szikranyaláb színét, kisebb-nagyobb fényét, sötétebb vagy világosabb izzását, de nem a jellemző exploziószerű tagozódást. Ezért főképpen a sugárvégződéseket kell megfigyelni és nem a nyalábot. Ha csak összehasonlító kísérletekről van szó, a szikranyaláb színe esetleg mértékadó is lehet.

Ezen elővigyázati rendszabályok betartása mellett is, a szikrapróbával kellő biztosságot csak akkor sikerült elérnem, midőn annak, véleményem szerint, kielégítő magyarázatát is megtaláltam.

E magyarázathoz a kétségtelen biztos adatokból, a ténybeli igazságokból való következtetés útján jutottam el.

A tények ezek:

1. A szikra a vasanyag felszínéből elválasztott és a csiszolókorong által tovaröpített vasrészecske, melynek sulya csak néhány századmilligramm.

2. A vasrészecske már az elröpítés kezdetén izzó meleg.

3. A szikra útjának bizonyos részében élénkebb izzásba jön és ennek folyamán exploziószerűen tagozódik. Ezen tagozódás nagyobb fényhatással jár, mint a szikrasugár egyéb részeiben nyilvánul.

4. Volfram-acéloknaál a szikrasugár végtagozódása, a szemese (szikra) nagyságától is függ.

5. A szikra a tagozódás pillanatában olvadt állapotban van. Ha üveg- vagy porcelláncsészében fölfogjuk, az edény felszínéhez oly erősen tapad, hogy onnan el sem választható. Vajjon a szikra tényleg megolvad, vagy talán csak azért ragad az üveg felszínéhez, mert az üveget megolvasztotta, ennek eldöntése végett az összes megvizsgáltam vasanyagok szikráját sorban más-más üveglapon fogtam föl. A szikrák minden egyes esetben oda is tapadtak, nem is. Az előbbi esetben határozottan olvadt állapotban ütköztek az üveglap síkjába és széjjel freccsennek (l. 7. ábra), az utóbbi esetben lazán feküdtek az üveglapon és határozottan forgácsalakat mutattak. (l. 8. és 9. ábra).

Az üveghez tapadt szikrák olvadt állapotban ütköztek ennek felületébe.

Ezen tényekből így próbáltam a szikraképek kérdését megoldani:

A szikra kezdő izzása az ütközés és belső surlódás eredménye.

Egyazon csiszolókorong, egyazon metsző sebesség mellett, ha a vasanyag és korong közti nyomás is egyenlő, a kezdő izzás hőfoka különböző anyagoknál különböző. Tényleg a különböző vasanyagszikrának más és más a kezdő izzás hőfoka.

A mindennapi tapasztalat azt mutatja, hogy igen vékony, vörös izzó vasanyagok a hideg levegőáramban hirtelen hűlnek le, izzásuk azonnal megszűnik. Az a picike röpülő izzó vasrészecske, a szikra, még sem alszik el, hanem megtartja az izzás színét, sőt mindinkább élénkebb izzóvá lesz és útjának vége felé annyira felmelegszik, hogy meg is olvad.

Honnan ered vajjon a melegforrás, mely nemcsak a lehűlés veszteségeit pótolja, hanem még jóval többet szolgáltat a repülő vasrészecskének, annyit, hogy meg is olvasztja?

Valaminek az égése: ez volt első gondolatom.

Mi égni való van a röpülő vasszemcsében?

Először is maga a vas. Csakhogy azon kezdő izzás hőmérsékleténél, melyet az ütközés létesít, a vas oxidálása aligha képes a lehűtés alatti melegvesztéseget egészen pótolni, a szemese megolvasztásához szükséges meleget szolgáltatni pedig egyáltalában nem!

Itt van második éghető anyagnak a vasanyag karbontartalma.

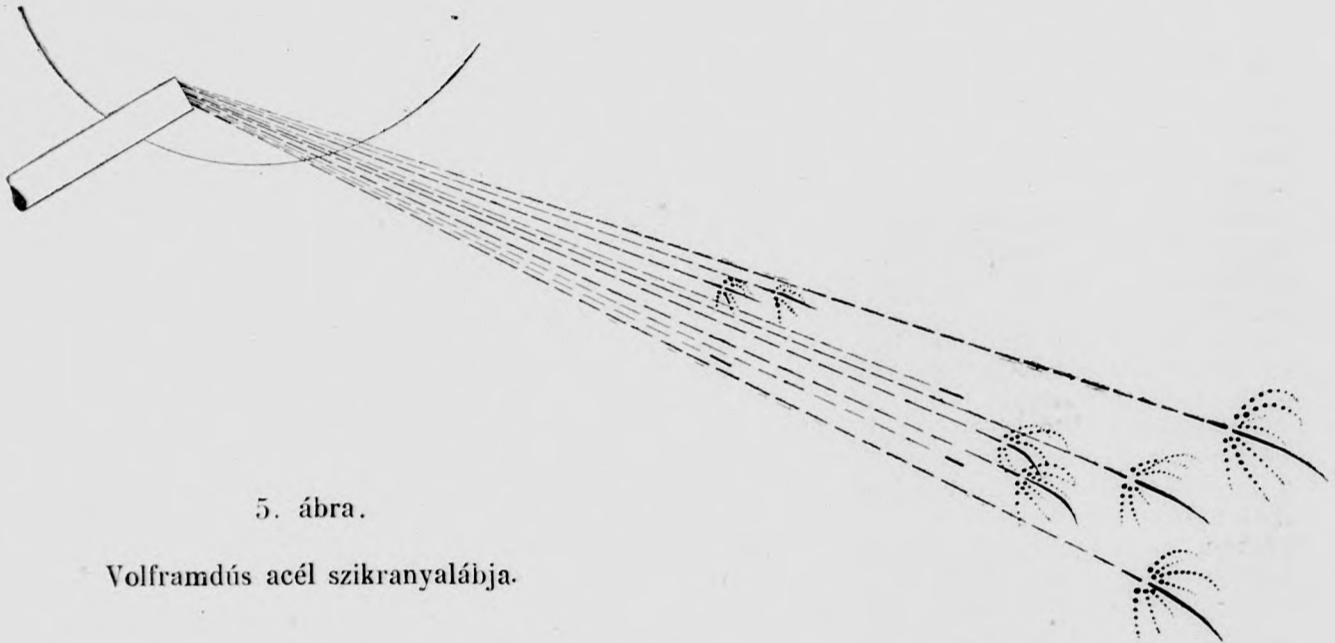
Ismert tény, hogy az izzási hőmérsékletknél, a szén módosulatok egymásba alakulnak, de az összes széntartalom mennyisége nem változik.

Ki van tehát zárva, hogy a röplő izzó vasszemcsének széntartalma vagy annak része is, a szikrasugár tagozódása helyéig elég-hessen.

Mivel egyes vasanyagokban (szerszámacél, rapid-acél) foszfor, kén stb. tisztátlanságok

figyelni, hogy a vörös izzó vasanyag lehülése alatt azon helyen, hol már vörösbarnára vagy fekete megre hült le, újra és élénken izzó sáv támad.

Ezen újra izzást (rekaleszcencia) Berzelius, Osmond, Arinnell és mások is tanulmányoz-

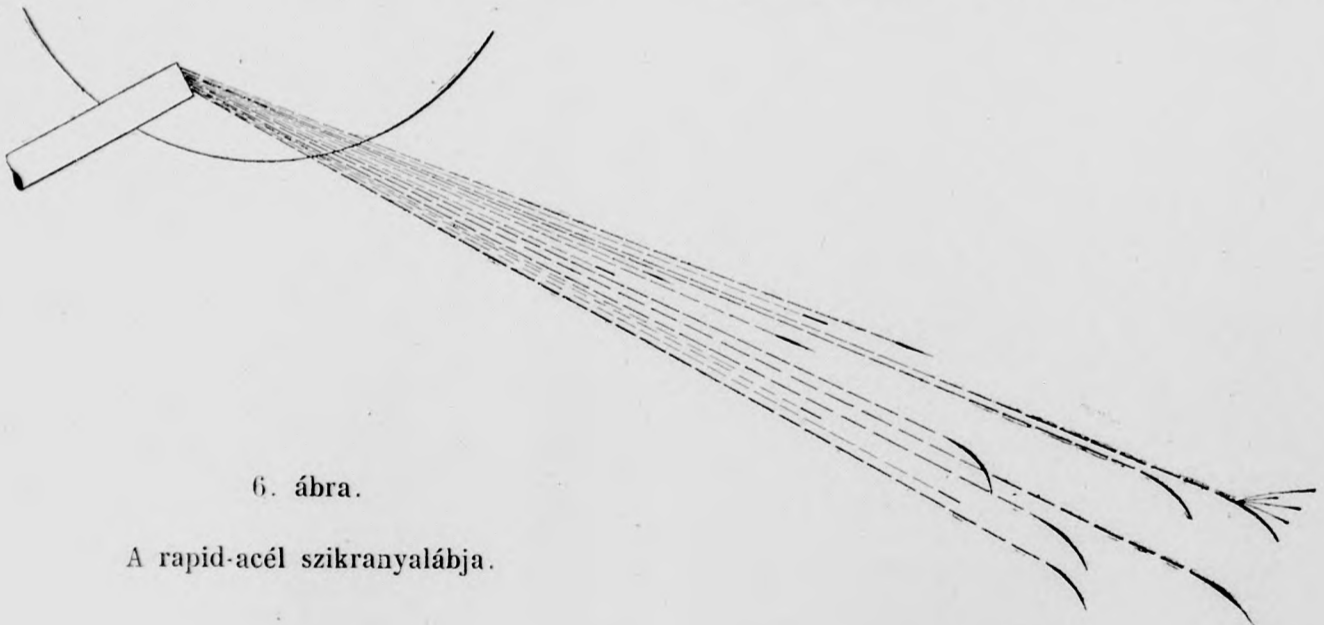

5. ábra.

Volframdús acél szikranyalábja.

egyáltalában nincsenek meg vagy csak nyomokban, ezeket figyelmen kívül kell hagynunk és megállapodhatunk egyelőre abban, hogy a szikra izzását utjában, a vas lassu

ták és Osmond kivételével (aki a vas molekuláris átalakulásának tulajdonította a jelenséget) az edző szénnek karbiddá átalakulásának tudta be, illetőleg az oldatban levő szén

6. ábra.

A rapid-acél szikranyalábja.

égése tartja fenn, de csak annyira, hogy az mégis fokozatosan lehül.

Honnan akkor a meleg, mely a lehülő vasrészecskét megolvasztja?

E kérdésre nem volt nehéz feleletet találnom. Tapasztalatból tudom és a kovácsműhelyben gyakran volt alkalmam meg-

kiválásának.

A szénmódosulat ezen átváltozása a lehülésnél melegfejlődéssel, visszaalakulása melegítésnél, meleg lekötésével jár.

A kritikus hőfok, melynél az újraizzás jelensége bekövetkezik a vasanyag széntartalmával csökken. Általában 700 C fok körül,

tehát a sötétpiros izzásnál, volfrám- és króm-acéloknál (rapid-acélok) 550 C foknál van ily kritikus hőfok.

A szikra tehát, midőn lehülése közben a kritikus temperaturát elérte, élénkebb izzást mutat. Csakhogy ezen élénkebb izzás hőfoka korántsem elegendő a vasszemcse fehér izzásának előidézésére, még kevésbé megolvasztására.

Kell tehát a rekalszcenciával összefüggő hőforráson kívül még egy másiknak is lennie, mely a szikrának az előbbinél sokkal nagyobb melegmennyiséget szolgáltat.

Ezt a meleget a karbontartalom hirtelen elégeése szolgáltatja.

Itt most az a kérdés merül föl, vajjon honnan veszi az éghető karbon az égéshez szükséges oxigént?

Alighanem a vasoxidtól, melyet mint tudjuk, a szén redukálni képes. A rekalszcen-

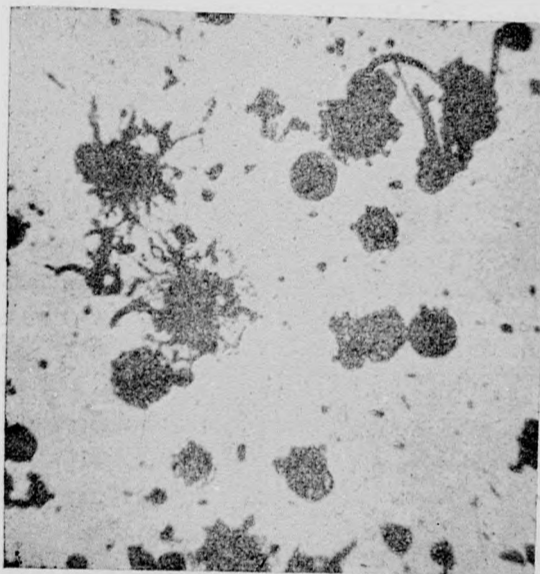
meg. 55—60 százaléka eltűnt, elégett, tehát a gázalaku égéstermék szén-sav.

Azon körülményből, hogy a karbontartalomnak csak egy része égett el, következik, hogy az elégeésre alkalmas szén vagy szénmódosulat más volt, mint az, amely a csiszolóporban megmaradt.

A megolvadt vasrészecske azon része, mely az éghetetlen szénmódosulatot és a tiszta vasat vagy vasoxidot tartalmazza, tovább röpül és addig, míg izzás szint mutat, a cseppalakot látatja. A másodrangu cseppalak keletkezése azt mutatja, hogy itt újabb kritikus hőfokkal van dolgunk.

Az élénk izzást mutató cseppalak rövidesen eltűnik, tehát a lehűtés hirtelen történik, holott a sötét izzással induló szikra jelentékeny hosszú ut után hűl csak a kritikus hőmérsékletre.

Ezen körülmény azt mutatja, hogy szikla-

7. ábra. Nikkel vas megolvadt szikrái, üveglaphoz ragadva. 1 : 50.

ciával járó hőfokemelkedés a gyuladási hőfokot szolgáltatja, a karbon elégeése az élénk izzáshoz, illetőleg a megolvasztáshoz szükséges meleget. Az elégeés hevességéből esetleg azt következtethetjük, hogy a karbon kiválása pillanatában ég el.

Ennek alapján most már ténynek fogadhatjuk el, hogy a szikra, midőn a kritikus hőmérsékletre lehült, ismét élénk izzásba jön, sőt meg is olvad. A megolvadt vasrészecskét ilyenkor valamely hirtelenül támadt belső erő szétdobja és ez a túskecsomó fénytűneménye. Ezen belső feszítő erő oka a szénmódosulat átalakulásával függ össze és valószínűleg gázalaku égéstermék. Erről meggyőződést szerzendő, a csiszolási port mágnespatkóval különválasztottam a csiszolókorong porától, kristályaitól és vegyelemzése azt mutatta, hogy az eredeti vasanyag összes karbontartalma a csiszolási porban már nincs

lehülési viszonyai jelentékenyen mások a szikraképben és a szikrasugárban.

Mikor a szikrasugárvégben alakult éghető szénmódosulat elégett, körülbelül 1600 C fok hőfokról rövidesen, igen rövid uton teljesen lehül (elveszti izzás színét) 500 fokon aluli hőfokra. Mig az összes szénmódosulatok megvoltak, tehát a szikrasugár többi részében a lehülés (800—900 C fokról) a kritikus temperaturára (550—700 C fokra) sokkal lassabban történik.

(Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Uj iparfelügyelői kerületek. A kereskedelmiügyi miniszter az iparfelügyeleti szolgálatnak további decentralizálása céljából augusztus elsejével Ipolyság, Veszprém, Zalaeger-

szeg, Dés és Nagyszében székhellyel öt új iparfelügyelői kerületet létesített és a jelenlegi beszercebányai, losonci, soproni, győri, szombathelyi, kolozsvári, marosvásárhelyi, brassói és segesvári iparfelügyelői kerület területi beosztását a székhely változatlan megmaradása mellett megfelelően megváltoztatta.

A gyújtóról. A svédok a régi phosphor-gyufát a lakószobából a konyhába, a városból a falvakba száműzték. Ámde a phosphor-gyufa még mindig nagy elterjedésnek örvend. Előállítására a fehér phosphornak az egészségre hátrányos hatására való tekintettel szigorú szabályokhoz van kötve és így igen meg van nehezítve. Az anyag előkészítése, a fej kiképzése, a szárítás és a fászkák leöntése számára külön-külön helyiségeket irnak elő; az oly gépek, melyek e munkákat önműködőleg egyfolytában végzik, a használatból ki vannak zárva. A gyémánt-gyújtó gyár Rheinauban (Baden) oly phosphorvegyületet alkalmaz, amely szintén meggyullad bármely felületen, de a fehér phosphor mérgező tulajdonságával nem bír. Ez az anyag a phosphoresquisulyd (P_4S_3). Miután a vállalat a helyiségek alapos szellőztetésére és egyéb biztonsági intézkedésekre vonatkozó számos követelményeknek megfelelt, megengedték neki, hogy az új gyémántgyufa előállításához szükséges, önműködőleg dolgozó különleges gépeket beszerezhessen. A fa pálcikákat az amerikai (kanadai) cork-pine fából gyalulják ki; ez a fa ugyanis a csőgyalucska nyomását kibírja anélkül, hogy összesajtolódnak, miáltal alkalmas marad elégséges mennyiségű paraffin felszívására. A skatulya előállításán kívül, továbbá a belső töltött skatulyának a külső üreges skatulyába való betolásán kívül az összes munkát gépek végzik. A meggyalult fapálcikát végnélküli lánc megragadja, meleg levegő áramlaton vezet keresztül, megszáritják és felmelegítik, ezután paraffinfürdőn huzzák át, ismét megszáritják, fejjel lefelé egy hengerre kent gyújtóanyagrétegen huzzák keresztül, végül hosszú uton vezetik át, hogy megszáradjanak. Ezután végnélküli lánc a skatulyasorokba löki őket. A megtelt belső skatulyákat kézzel a forgó asztalról leemelik és a külső skatulyákba dugják. Rheinauban 20 ily gép van üzemben. Tíz órai napi munka mellett teljes üzennél mintegy 16 millió gyufaszálat tudnak előállítani. Ítatott papírból és viaszszálakból is készít a gyár gyufákat a szabadalmazott phosphor fejjel.

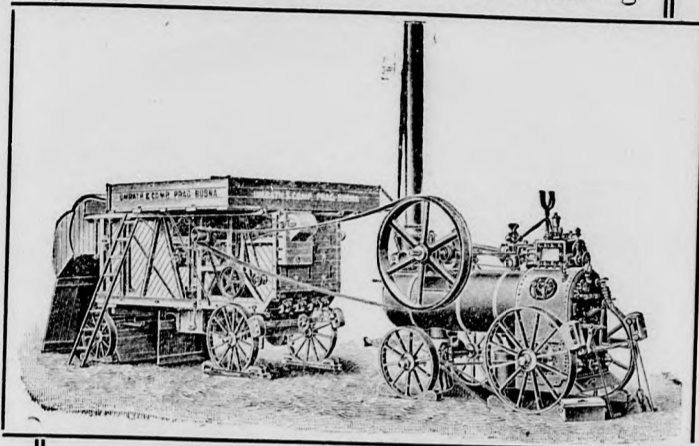
Kőszén raktározása víz alatt. Tapasztalat szerint a kőszén a szabad levegőn sokat veszít fűtőértékéből. Bizonyos szenek pedig a szabad levegőn meggyuladnak és így nagy veszélyt okozhatnak. Az értékvesztés 25—30, sőt 40 százalék is lehet. Angliában arra a tapasztalatra jöttek, hogy némely szén, víz alatt raktározva, egy év után csak 3 százalékot veszített fűtő-

értékéből. Ebből kiindulva a chicagói Western Electric Company olyan szénraktárakat épített, amelyekben a szenet víz alatt raktározza. A szénraktár 85 m. hosszú, 35 m. széles 46 m. magas, úgy hogy abba 10,000 t. szenet lehet bepakolni. A raktár felett öt vasuti vágány vezet, amelyekre a szénkocsikat állítják. A szenet a kocsikból önműködően dobják a raktárba. A kiszédést pedig markoló darukkal végzik. A raktár vízzel megtöltésére szivattyutelep van. Kiszédéskor a szenet nem szárítják, mivel az a kazánházba való szállításáig eléggé megszárad.

Vasfesték akként állítható elő, hogy ként terpetinolajban feloldunk és ezen oldatot vízfürdőben felhevítjük. Száraz tárgyakat faszéntűzön felhevítünk, miáltal sötét fekete fényes bevonatot nyerünk. Kisebb vastárgyak szép szint kapnak azáltal, hogy olvasztott kénbe mártjuk, melyhez kevés kormot adagolunk és jól átkeverünk. Kisebb vasból való tömegekket sötét-fekete bevonattal látunk el úgy, hogy kávépörkölő dobjához hasonló vasbádóg edénybe 10 r. száraz fűrészpör és 1 r. lenolaj keveréket felhevítjük. A tárgyakat idejében el kell a tüztől távolítanunk, minthogy hosszantartó hevítésnél szürke szint kapnak.

Marók megeresztése. A márót tűz vagy forró lemez fölé tartjuk, ahol éppen annyira melegszik fel, hogy már kézzel nem lehet hozzáérni. A szerszámot ilyenkor tűzkaróra huzzuk, szüntelenül forgatjuk, míg a kívánt színek mutatkoznak. Erre olajba mártjuk, nehogy nagyon lágy legyen. A felszint azért szükséges felmelegíteni, hogy az acél megereszkedjék, mert ha a márót hideg állapotban tartanók a tuskóra, a felszívott meleg a szerszámot a furattól kiindulva az acél felszíne felé terjesztené és végül egy szilárd nem hajlítható felületen a folyamat megakadna; ha már most a terjeszkedés nagyobb mint amennyit az acél anyaga megenged, — ami nagyon könnyen lehetséges, — a munkadarabon szakadások támadnak. A megeresztendő marónak szükséges melegmennyiséget nem lehet hozzávetőlegesen megállapítani. Kívánatos a szerszámot oly keményre meghagyni, amennyire csak lehet, csak hogy éppen rideg ne legyen, mert különben munka közben nem fejt ki a kellő ellentállást. Ezért az edzésnél nem szabad jobban felmelegíteni, mint okvetlenül szükséges, de nem szabad olyan fürdőbe mártani, amely nagyon hideg vagy éppen hideg vízben hűteni, ha már egyszer kellőképpen megeresztettük.

A mi főkülönlegességeink:
Cséplőgépek
 kézi-, járgány- és gőzerőre
Lokomobilok
 gazdasági és ipari czélokra
 Kerekeken 12 HP. ig Fekvők 200 HP.-ig

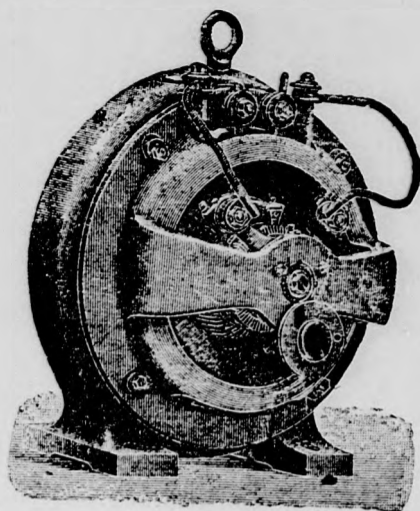

Rosták
UMRATH és **TSA**
 BUDAPEST, V. Váci-körút 60.

GÄNZ és **TÄRSA**
 Vasöntő és gépgyár Rt.
 BUDAPESTEN.

Motorok benzin-, spirt-
 tus-, gáz-, szivógáz és
 kohógázüzemre, minden
 nagyságban 3000 lóerőig.
 Üzemköltség 1 $\frac{1}{2}$, 2 $\frac{1}{2}$ fillér
 lóerőnként és óránként.
 Emelődaruk kézi-, gőz-,
 petroleum- vagy elektro-
 mos hajtásra. — Közuti
 hengerlőgépek. Gőzekék.
 Gőzmotoros személyszál-
 lító vasuti kocsik kis és
 nagy vasutak számára.
 Mindenféle vasuti kocsik
 személy és teherszállí-
 tásra. Vasuti felszerelé-
 sek. Kéregöntésű kerekék
 (Griffin rendszere.)

Hengerszékek — malmok
 számára kéregöntésű hen-
 gerekkel. Mindenféle ma-
 lom gépek. Egész malmok
 berendezése és fölszere-
 lése. Brikettsajtók szén,
 fűrészpors s effélék bri-
 kettezésére. — Turbinák
 minden egyes esetben a
 helyi szükségletnek meg-
 felelően szerkesztve, te-
 hát az elérhető legna-
 gyobb hatásfok biztositá-
 sával. Speciális gépek a
 papir- és cellulozé-gyár-
 táshoz. — Transmissiók.
 Füstemesztő készülékek.
 Gyári berendezések.

Freund Sándor

mérnöki és műszaki irodája

BUDAPEST,
 VI. Podmanicky-u. 18 szám.

Dynamók. Electromótorok. Villa-
 mos világitási berendezések.

Transmissiók. Szijak. Szerelvények.

— Telefon 1—91. —

GÄNZ-FÉLE

VILLAMOSSÁGI R.-T.

== BUDAPESTEN. ==

II. KER., LÖVŐHÁZ-UTCZA.

Budapest-Budapestvidéki üzlet, IV. Koronaherczeg-u. 5.

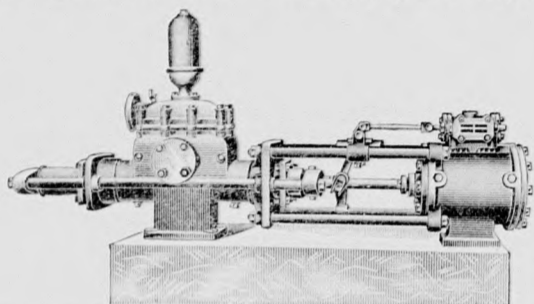
Elektromos világitó- és erő-
 átviteli berendezések egyen-
 és váltakozó áramra. Kolibri
 ivlámpák reklámcélokra.
 Elektromos üzemek berende-
 zése uradalmakban. Meglévő
 berendezések átalakítása.
 Elektromos üzemű szivattyúk,
 tejgazdasági berendezések,
 emelőgépek, ventilátorok, me-
 zeai vasutak, szántó-, cséplő-
 aprító- és takarmányozó-be-
 rendezések. Elektromos kis és
 nagy vasutak. Bányavasutak.
 Árjegyzékkel és költségzámí-
 tásokkal szívesen szolgálunk.

SZÉN, KOKS, BRIKET, ANTRACIT;
 Legkitünőbb minőségűek összes ipari, gazdasági és házi célokra.
 2-szer mosott Ostrai kovácsszén a híres HENRIK-aknából.

RADNAY KÁROLY Budapest, Váci körút 78.
 Telefon 164, 26-27
 Sürgőnyeim ANTRACIT Bpest

SZIVATTYUK

Gőz, Szijs és villamos hajtásra,
 „NEWMORE“- Kazántápszivattyúk

Mayer és Társa Budapest V. Nádor-u. 74.
 szerkesztési iroda és gépgyár, az I. cs. és kir.
 szab. Dunagőzhajózási társaság óbudai hajó-
 kazán és gépgyárának képviselője.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
 BUDAPEST, Váci-körút 63. szám
 által a legjutányosabb áruk mellett ajánlatnak
 Locomobil és gőzcseplőgép-készletek 2 1/2 egész 12 lóerőig
 szalmakaszalók, járgány cseplőgépek, löhert cseplők, tisztító rosták,
 konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák,
 „COLUMBIA-DRILL“ legjobb sorvetőgépek, Planet Jr. kapatók,
 szecskavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, daráló,
 őrlő malmok, egyetemes acél-ékek, 2- és 3-vasú
 ékek és minden egyéb gazdasági gépek.
 Részletes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek

Alapítva 1880.

Telefon 29-03.

HIRMANN FERENCZ rézáru-gyára

Budapest, VII. ker. Csányi-utca 7-9. szám.

Készít, vasuti kocsikra szükségelendő összes fémvasalásokat és waggonfűtési szerelvényeket a M. Á. V. szabványai szerint, gőz-, víz-, légszuszvatéki összes alkatrészeket. Tovotte-kenőszelencéket, mindenféle fém- és rézöntvényt, csapágycsapat nyersen és kidolgozva, rajz vagy minta szerint. Borszivattyút és mindenféle pinczészeti sárgaréz alkatrészt, permetező szivattyú alkatrészeket és szabadalmazott szén-kénegezőt. Fémfelirati táblákat, hitelesített kereskedelmi rés-sulyokat stb. Árjegyzék és költségvetések ingyen és bér-mentve.

Étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz a
KRISTÁLY- forrás

szénsavval telített ásványvíze. Legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Vidékre és külföldre kérjen fuvardíjmentes szállítás-ról árjegyzéket és címezze:

Szt. Lukácsfürdő Kutyállalat, Budapest-Budán.

EISELE JÓZSEF

réz-, ércmű- és gőzkazángyár

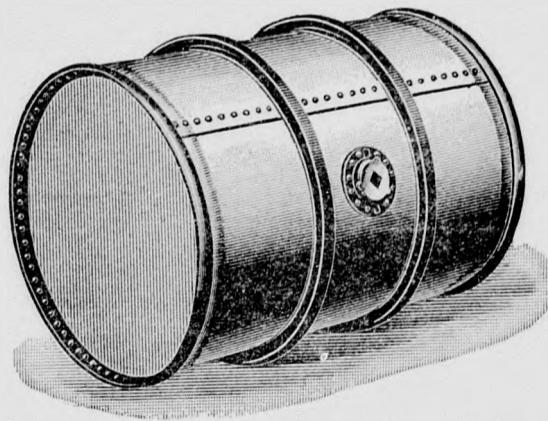
Budapest, V., váci-ut 152.

A legújabb és legjobban bevált munkagépek és szer-számokkal felszerelt, valamint hidraulikus szögcselő teleppel ellátott gőzkazángyár mely készít:

Gőzkazánokat: Víz tisztítókat: Gázrecipienseket, Csővezetékeket.
 minden rend- Dervaux- vaskéményeket, Felszerelvényeket
 szerűt bármely rendszer. gázvezető csőve- ket s minden egyéb gépek és kazánok
 nagyságra és fe- szűtségre. Reservoirokat. lemez munkákat. számára.

Hegesztett munkákat a legkülönfélébb alak és nagyságban.

Vas hordókat, szegecselt kivitelben

Egyesült Izzólámpa és Villamossági R.-T.

Ujpest.

Sürgőny cím: „Ampère Ujpest“ Távbeszélő szám: 10—01, 16—12.

Telefonok. Telefonközpontok. Villamos csengők. Villámhárítók. „DR. JUST-WOLFRAM“ izzólámpa 70% árammegtakarítás a szénfonalu izzólámpákkal szemben. Állandó szép fény.

Izzólámpák különféle alakban.
Villamos felszerelési cikkek.

WOHANKA FELE
KÉTÜTEMŰ NYERSOLAJ-
MOTOROK és LOKOMOBILOK
ÜZEMKÖLTSÉGEK NAGYSÁGSZERINT

1½-2 FILLÉR
ÓRÁNKÉNT és LŐCRÓNKÉNT.
NINC S ROBBANÓ és TŰZ-VESZÉLY.
MINDEN PÉNZÜGYÖRI ELLENŐRZÉS
és ENGEDÉLY NÉLKŰL

WOHANKA és TÁRSA BUDAPEST
V. VÁCZI KÖRUT 76.

Hofherr és Schrantz Uj gazdasági gépgyára és vasöntödéje Kispesten.

Budapest, VI. Váci-körut 57.

Épült 1900-ban.

Terjedelmes
árjegyzék
ingyen és
bérmentve.

Ajánlja legjobb minőségű gazdasági gépeit és eszközeit. jutányos árak mellett.

Teljes közlőműberendezések valamint egyes alkatrészek. Gyűrűskenesű, valamint Seller-rendszerben.

Ipar- és mezői-vasutak m. p. sinek, kocsik, váltók, fordítók, kocsivásrészek stb. stb.

Motorok és lokomobilok benzin-, gáz és gőz-üzemre. Garancia mellett felszerelve.

Malmi és téglagyári cikkek valamint szerzőszámok, szerzőszámok, vas- és gépszakmabeli cikkek.

használt és új állapotban kiválóan előnyösen beszerezhetők.

Schlesinger Alajos-nál

Budapest, V., Váci-út 30. sz.

Gépműhely ugyanott.

Fiók: VIII., Baross-tér 7.

Telefon 61—35.

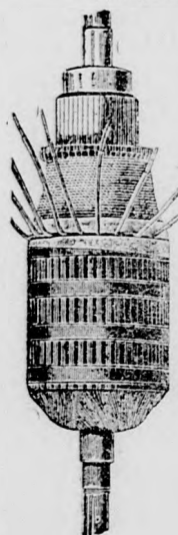
Telefon 61—35.

PAULUS PÁL

electrotechnikai műhelye

BUDAPEST

VIII., Mátyás-tér 2. sz.

Elvállal mindenféle rendszerű DYNAMÓ és ELECTROMÓTOR javítást, és pedig elégett dynamódobot tekercselni v. javítani. Azonkívül elkopott kolektor v. áramgyűjtő ujonan való készítése, minta vagy rajz szerint. Indító készülékek rheosztát v. szabályzó készítése és javítása. VENTILÁTOR és MOTÓROK karbantartása vagy javítása. VILLANYVILÁGÍTÁSI és erőátviteli berendezések és minden e szakba vágó munkát gyorsan és pontosan eszközöl.

HELYKÖZVETITÉS
ELADÁS VÉTEL CSERE
ÁRLEJTÉS.

GÉPÉSZETI APRÓ HIRDETÉSEK

HIRDETÉSI DIJ
MEGÁLLAPODÁS
SZERINT.

Felvilágosítással szolgál a kiadóhivatal. Budapest, VIII. Conti-u. 38. Telefon 56-44.

Vidéki kérdezősködésekhez válaszbélyeg csatolandó.

A gépkezelők zsebnaptára az 1908. évre megjelent. Előfizetőink ingyen kapják e díszkötésű könyvet, melynek ára 3 korona. Megkapják azok is kik most fizetnek elő lapunkra.

Gépjavitóműhely

eszterga stb. szerszámmal teljesen berendezve lakóházzal együtt kedvező fizetési feltételek mellett eladó, esetleg az eszterga külön valamint egy hatos cséplőgarnitúra leszerződött csépléssel eladó.

Bővebbet Stepina Antalnál
Lendva Ujfalu.

Eladó

két garnitúra magyar állami gép könnyű 6-os és 4-es kellő biztosíték mellett 5 évi törlesztésre.
Csépléssel együtt átvehető.

Kótya Dániel. Pilis.

NÖTLEN GÉPÉSZ

ki géplakatos munkákban valamint cséplőgép kezelésében teljes jártassággal bir azonnal felvétetik. Tóth Imre. Jász Alsó Szt. György.

ELADÓ egy 12460 sz. Clayton Shutlevorth lokomobil 8 lóerejű, teljesen jó karban. Ara 1000 korona. Bagi Zakar Jászládány.

Szakképzett

lokomobil gépész jó bizonyítványokkal új fűrésztelepre kerestetik, fizetése 100 korona havonta mely emelkedik, továbbá lakás, fűtés és mellékjövedelem. Ajánlatok küldendők Timár Ignác Esztergom.

70 H. P. compound lokomobil máv. gyártmány 4 évadon át használt teljesen jó karban üzemnagyobb bitás miatt eladó.

Kont Manó gőztéglagyárában
Beregszász.

A ki állást keres

vagy állását változtatni óhajtja. adja be címét lapunk kiadóhivatalához.

Gőzeke gépészt

keresünk azonnali belépésre évi alkalmazás mellett. Ajánlatok bizonyítvány másolatokkal melyek nem küldetnek vissza a „Sárói Uradalomhoz“ Nagy-Sáró Bars megye küldendők.

ELADÓ egy régóta fenálló jóforgalmu gépjavitó és kovács műhely. lakóházzal és egy pár új 6-os gőzcséplő ötöd részlettel. Biztosított kereset. Átvehető bármikor Kiss János Tengőd Tolnamegye.

Géplakatos

ki takaréktűzhelyek készítését érti heti harminczöt korona fizetéssel felvétetik. Czim a kiadóhivatalban. 801

ELADÓ gőzcséplő gépek 4-6-8 gőzcséplő garnitúrák 10 éven alul Hoffherr és Schrantz 8 a Máv. grt. 7 éves 6-os Raston 7 éves 48 cséplővel Shutlevorth Elevátor. 5 drb 8-as cséplő szekrény Viznyomásu olaj sajtó: Reményi Ferencz Berettyó-Ujfalu-Bihar megye.

KERESEK megvételre egy Cornwall kazánt 40 vagy 50 II fűtő felülettel 8 vagy 10 légkörre hibanélkül. 2 drb magányos 8 lóerős Locomobilt, nagy tűzszekrényvel, 4 drb 8-as Shutlevorth cséplő vaskereket, ajánlatot az utolsó ár megjelöléssel kész pénz fizetés mellett. Cím Tóth Lajos Csanád-Apácza.

KERESEK egy 3-5 lóerejű, jó karban levő benzin mótort ipari célra, talapzaton állót. Levélbeli értesítést kérek azonnal címemre. Gedeon Ignác Magyarhermány u. p. Nagybaczon, Udvarhely-megye.

8 lóerős

Schuttleworth magánjárós 6 lóerős Hoffher-féle 8-as Schuttleworth cséplő magányos 200 frt. Körfűrészt felszerelve 50 frt. sürgősen eladók. Tóth Lajosnál. — Csanád-Apácza.

Szabadalomtulajdonosok

kik szabadalmaikat érvényesíttetni nem tudják, forduljanak kiadóhivatalunkhoz. Válaszbélyeg melléklendő.

Szakképzett okleveles gépész

kerestetik, ki stabil gép kezeléséhez, továbbá gőz és víz vezetékekhez ért. Ólomforrasztáshoz értők előnyben részesíttetnek. Ajánlatok — fizetési igény megjelölése mellett, — a Hajdunánási szalmafonat fehéritő és festő gyár r.t. Igazgatóságához intézendők.

Eladó

egy garnitúra cséplőgép Vogel és társa gyártmányu. igen jó karban, a kazán új csövekkel, más vállalat miatt 1300 forintért.

Szilágyi Lajos kovács mesternél.
Köröstarcsa Békés megye.

803

POLGARI ISKOLAI magánvizsgára biztos sikerrel előkészít székesfővárosi tanár. Leveleket „Siker“ alatt a kiadóba.

Gépészeknek kedvezményes díj.

KIADÓHIVATALUNK nyomdája olcsón készíti a legszebb nyomtatványokat azoknak, kik a lapra hivatkoznak. Névjegy, levélpapír, boríték, számla, árjegyzékek, munkakönyvek stb. stb.

ELADÓ egy gépjavitó műhely 1200 lakással bíró községben. Patkolda és kovácsműhely jó forgalmat csinál s a megélhetés biztos. A gépek és műhely átvételéhez 1000 korona szükséges. Levelek „Biztos kereset“ címen a kiadóhivatalhoz küldendők.